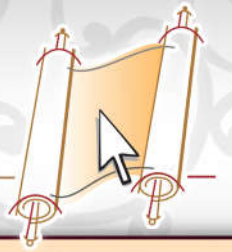

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת בוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

גליון מס' 10

פרשת בלק

וַיִּירָא בָּלַק בֶּן צְפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי וַיַּגֵּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב הוּא וַיִּקְּץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֵל זַקְנֵי מְדִינַת עֵתָה וְלַחֲבוּ הַקְּהָל אֵת כָּל סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחָד הַשּׁוֹר אֵת יָרֵךְ הַשָּׂדֶה, וּבָלַק בֶּן צְפּוֹר מְלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהוּא" (במדבר פרק כב, ב-ד)

שאלות: א. מדוע פתח הכתוב ב'וירא בלק' וסיים ב'ויגר מואב', והרי מי שרואה הוא המתיירא, והיה לו לפתוח ב'וירא מואב', או לסיים ב'ויגר בלק'. ב. מדוע חסו מואב על מדין ולא על עצמם. ג. מדוע רק בסיום הענין אמר 'ובלק בן צפור מלך למואב', ולא בתחילת דבריו. ד. מדוע לא התגבר בלק להלחם בישראל במלחמה טבעית, כמו כל המלכים גיבורי החיל. תשובה: פתיחת הכתוב 'וירא בלק' מתייחסת לכל הכתוב בהמשך, כלומר, שראה את כל מה שעשו ישראל לאמורי, וראה שמואב יראים מפני העם ואינם מסוגלים להלחם בהם, עד ששלחו שליחים לשכניהם, בני מדין, שיסייעו להם, כי הם עצמם לא עצרו כח להלחם בישראל, ומכך הבין שאינו יכול להלחם בישראל במלחמה טבעית, ועל כך סיים ואמר 'ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא', כלומר, מלכותו היתה רק על העם המפוזר והמתיירא הזה, ולא היה לו עם נוסף שהוא מולך עליו שיוכל להחליץ למלחמה, ולכן הוצרך לשלוח לבלעם שיסייע לו בחכמתו או בקלותיו. (שאלות א-ד).

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בְּלָעָם לֹא תִלָּךְ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֵת הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא" (במדבר פרק כב, יב)

שאלה: מדוע מנע ה' מבלעם ללכת ולקלל את ישראל, וכי לאחר שה' בירך את עמו יתכן שקללת בלעם תועיל ותשפיע עליהם יותר. ומדברי הנביאים נראה שהיה בכך חסד גדול עם ישראל, שנאמר 'ולא אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל בְּלָעָם' וכן 'זָכַר נָא מֶה יַעֲזֹב בְּלָק מְלֶךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בְּלָעָם בֶּן בְּעוֹר'. תשובה: כיון שהיה בלעם מפורסם מאד בין כל אומות העולם, אם היה מקללם היו כל האומות מתחזקים להלחם בהם ונשענים על קללתו, והיו ישראל צריכים להתאמץ במלחמות רבות וקשות, והיה זה חסד ה' שיבוא בלעם ויברך את ישראל בפרסום גדול, ועל ידי זה נפלה יראתם על כל העמים, וכפי שאמרה רחב למרגלים 'יִדְעֹתִי כִּי נָתַן ה' לְכֶם אֵת הָאָרֶץ וְכִי נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגְּוָה כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם', ומנין ידעה כל זאת, מפני דברי בלעם שהתפרסמו באותו זמן בין כל אומות העולם. (שאלה ט).

וַיִּפְתַּח ה' אֵת פִּי הָאֶתוֹן וַתֹּאמֶר לְבָלָעָם מֶה עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִבִּיתִנִּי זֶה שְׁלֹשׁ יָמִים" (במדבר פרק כב, כח)

שאלה: מה היה תכלית הנס בפתיחת ה' את פי האתון, והרי מלבד דברי המלאך לא נאמרו לו שם דברים נוספים, והיה המלאך יכול להתגלות אליו בלי שהאתון תדבר תחילה. תשובה: כיון שהיה רצון ה' שבלעם ילך ויברך את ישראל בפרסום גדול כדי שישמעו זאת כל העמים, ואילו בלעם עצמו רצה להוסיף נבואות לרעה על החורבנות והגלויות העתידות לבוא על ישראל, רצה ה' להוסיף וללמדו שלא יוכל לדבר מאומה מלבד מה שישים ה' בפיו, ולכן פתח את פי האתון, להראות לו שיהיה פיו כפי אתונו, שדיברה בדרך נס את אשר שם ה' בפיה, נגד טבעה, כך הוא לא יוכל לדבר מאומה מלבד מה שישים ה' בפיו, ולכן באמת לא התגלו לו בנבואותיו הדברים הרעים העתידים לבוא על ישראל. (שאלה יב).

"וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלֵּאָה ה' עַל מַה הִבִּיתָ אֶת אֲתֵנְךָ זֶה שְׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יוֹצֵאתִי לְשֵׁטֶן כִּי יִרְט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדֵי, "וַיֹּאמֶר מִלֵּאָה ה' אֵל

בְּלִעָם לֶךְ עִם הָאֲנָשִׁים וְאָפֶס אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אָדַבְר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תִּדְבָּר" (במדבר פרק כב, לב-לד)

שאלות: א. מדוע גרם המלאך לאתון לנטות מפניו דוקא שלש פעמים, ובשלש דרכים שונות. ב. כיון שכבר אמר לו ה' קודם צאתו שלא ידבר כי אם מה שישים ה' בפיו, מה נוסף כעת בדברי המלאך, שמחמת כן היה צורך בגילוי הזה.

תשובה: בלעם בתחילה היה קוסם וחסידים וחזוה בכוכבים, ועל פי זה ידע את העתיד לבוא, ולאחר מכן נחה עליו רוח נבואה מאת ה', וידע שלפעמים יש סתירה בין הוראות גרמי השמים לבין דרך ההשגחה הפרטית וההנהגה האלוקית, ולא ידע האם במקרה כזה ההשגחה העליונה תשנה את הוראת גרמי השמים, או להפך, תשתנה כדי שלא לבטל את הוראתם, ולכן חשב שאף שה' יברך את עמו בשלום, ויכל הוא על ידי קללותיו להוריד עליהם רעות וצרות ממערכת הכוכבים, ואולי על ידי זה תבטל הוראת ההשגחה הטובה עליהם מאת ה'. ועל כך הראו לו את ענין האתון, והמשל בזה היה כי האתון היא הדבר הגשמי והחומרי ביותר, והאדם הרוכב עליה הוא כמו הכח הרוחני יותר המניע את גלגלי המערכת, ולעומתם ניצב מלאך ה' המורה על ההשגחה הפרטית העליונה, ואף שבלעם הכה את האתון להטותה אל הדרך, לא הצליח בכך. ובפעם הראשונה ראתה האתון את מלאך ה' ונטתה אל השדות, להורות כי כאשר תסתור ההשגחה העליונה את הוראת מערכת הטבע, יטה הטבע וישפיע רק על שאר בני האדם, ולא על המושגחים ומבורכים מאת ה'. ובפעם השנייה היו גדר מזה וגדר מזה ונלחצה רגל בלעם אל הקיר, להורות כי כאשר תהיה סתירה בין שתי ההוראות, הדרך השמימית היא שתגבר, ותלחץ כביכול את הכוחות המניעים את מערכות הגרמים השמימיים שלא יוכלו להורות הוראתם, כפי שנלחצה רגל בלעם המניע את אתונו. ובפעם השלישית הראהו שכאשר תהיה סתירה מוחלטת בין הדברים, אז תבטל ותושבת לגמרי מערכת הטבע, ודבר ה' הוא יקום, כפי שרצתה האתון ונמנעה מללכת מפני מלאך ה' הניצב לקראתה. וכל זה היה מוסר לבלעם שלא יחשוב שעל ידי קללותיו יוכל לשנות את העתיד, ולכן חזר המלאך לומר לו את דברי ה', לאחר שהראה לו את דוגמתם באופן מוחשי, שלא יוכל לדבר דבר רע על ישראל, אלא רק את אשר ישים ה' בפיו. (שאלה יח-יט)

"וַעֲתָה בָּרַח לְךָ אֵל מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כִּבֹּד אֲכַבְדְּךָ וְהִנֵּה מִנְעָה ה' מִכְּבוֹדִי, "וַעֲתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכַח אֵינְעִיךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה

לְעַמְךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" (במדבר פרק כד, יא-יד)

שאלה: לאחר שאמר בלעם לבלק שיתן לו עצה, לא מצאנו בדבריו שום עצה כי אם נבואה על העתיד להיות באחרית הימים.

תשובה: כיון שעיקר פחדו של בלק היה מפני הרעות שיעשו ישראל לעמו, שיכבשו את ארצו וישחיתו את נחלתו, נתן לו בלעם עצה להרגיע את דאגתו וליישב את דעתו, ועל כך התנבא ואמר כי הרעה שתבוא למואב מאת ישראל לא תהיה אלא באחרית הימים, ובכך השקיט את דאגתו של בלק מלך מואב, באומרו לו כי שלום יהיה בימיו, ועד לזמן ביאת המשיח לא יכבשו ישראל את ארצו. (שאלה כג).

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

